

Projektnamn: Energicentrum - en dynamisk mötesplats för innovation, kompetensförsörjning och regional utveckling

Programområde: Östra Mellansverige

Ärende ID: 20201331

Bakgrund och omvärld

Bakgrund

Samhället står inför en nödvändig omställning till en koldioxidsnål ekonomi. Det innebär fossilfria bränslen, energieffektiva byggnader och en hållbar stadsplanering med hållbara transporter. Då uppnås lokala, regionala och nationella energi- och klimatmål. Andra mervärden med en energiomställning är hållbar tillväxt och konkurrenskraft, bättre miljö och minskad klimatpåverkan, jämställdhet och sysselsättning. Bredden av denna samhällsutmaning blir tydlig i den kommunala vardagen samtidigt som det saknas resurser för att ta till sig och tillämpa forskningsbaserad kunskap. Det finns ett gap mellan lösningar och lönsam potential, och vad som blir genomfört. Kunskap finns, men kompetens och kapacitet finns inte hos rätt aktörer. Det finns även brister i samverkan mellan lokal, regional och nationell nivå. I Eskilstuna och regionen Östra Mellansverige finns en unik möjlighet att låta dessa världar mötas och skapa mervärde för hela regionen genom att skapa ett Energicentrum.

Energimyndigheten har varit lokaliserad i Eskilstuna sedan 1998. I samband med beslutet våren 2016, om att flytta till nya lokaler under 2017, fördjupades dialogen med kommunen om gemensamma energi- och klimatsatsningar. Avsiktsförklaringen mellan myndigheten och kommunen uppdaterades och ett fördjupat innehåll togs fram i samverkan med centrala energi- och tillväxtaktörer i Eskilstuna såsom Mälardalens högskola och Munktell Science Park. De kom fram till att många av hindren för åtgärder för en koldioxidsnål ekonomi är mjuka aspekter; brist på tid, avsaknad av strategiskt och systematiskt arbetsätt och brister i samverkan. De största hindren rör dock bristande kompetens. En bred grupp av samhällets aktörer, oavsett etnisk bakgrund, kön och ålder, måste ges rätt kunskap och kapacitet att genomföra de åtgärder som krävs.

Energibranschen är totalt sätt mansdominerad, endast 23 % av alla anställda i branschen är kvinnor och andelen är konstant (mätperiod 2007 - 2013). 75 % av projektledarna i

Energimyndigheten forskningsprojekt är män. Därför kan ett arbete baserat på de horisontella kriterierna förstärka projektets insats att täppa till energieffektiviseringsgapet. Kommunala verksamheter har en bred inriktning och möter många medborgare, de kan fungera som en brygga mellan energifrågor och olika samhällsgrupper. Stora möjligheter finns för regional utveckling för hela ÖMS om rätt aktörer ges förutsättningar för kompetensförstärkning och samverkan. Energicentret svarar också på två av de identifierade utmaningarna i Sörmlandsstrategin: svag utbildningstradition och låg utbildningsnivå. Sörmlands styrkor är viktiga för att skapa effekt i hela ÖMS: starka samband med närliggande regioners utveckling och korta avstånd till stora befolkningscentra.

Omvärd och samverkan

Energimyndigheten driver, ihop med Tillväxtverket, projektet Klimatsynk. Där finns en nationell överblick över pågående ERUF-projekt inom koldioxidsnål ekonomi. Energicentrum har nära tillgång till resultat från Energimyndighetens forskning. Myndigheten driver även innovationskluster som syftar till att utveckla metoder för energieffektiv bebyggelse. Innovationskluster finns inom bostäder, lokaler, nära-noll-energi-byggnader och annat såsom livsmedelsbutiker. Flera kluster har nordiska och internationella kopplingar.

Energimyndigheten driver också flertalet projekt inom den Nationella regionalfonden, vilket ger möjlighet att ytterligare visa upp stödet som finns för SMF som vill energieffektivisera.

Följande projekt och aktörer är extra relevanta att samverka med:

- "Energikluster i världsklass", Eskilstuna kommun och Energimyndigheten är några av samverkansparterna i det sökta projektet "Energikluster i världsklass". Energicentrum med fokus på energieffektivisering i konsumtionsledet, sammankopplat med demonstrationer på stadsdelsnivå, samt Västerås med stora elkraftföretag och fokus på distribution och automation, med fokus på lösningar i leverantörsledet. Målbilden är att koppla ihop labbmiljö, testbäddar och stadsdelar i olika delar av ÖMS-regionen i ett virtuellt nätverk något som ger projektpartnererna möjlighet att utveckla nya lösningar som kan understödja både forskning; innovation, produktutveckling, verifiering och validering.
- Energy Arena, Västerås
- STUNS-projektet Energiportal ÖMS, öppen innovation för decentraliserad energiproduktion. Fokus är förnybar energi och de möjligheterna en decentralisering kan ge, t.ex. med gemensamma data.
- STUNS-projektet Offentlig innovationskraft för övergången till en koldioxidsnål ekonomi (CO2Off). Här genomförs testbäddsprojekt där fastighetsbolag upphandlar och installerar nya miljötekniklösningar i demonstrationssyfte.

- KTH Live-In Lab - innovationsmiljö för forskning och utveckling av bygg- och fastighetsrelaterade tekniker och metoder. Labbet är en av inspirationskällorna i utformandet av Energicentrum.
- Malmö och Helsingborg: kommunalt drivna Vinnova-projekt för testbäddar i miljöteknik inom urbana blå-gröna lösningar samt VA. Testbäddarna drivs av offentliga aktörer (inte så vanligt) - HSB Living Lab, Chalmers, forskning för en hållbar boendemiljö. Labbet har lägenheter med mätstationer och sensorer för att testa innovationer för nästa generation bostäder. Energimyndigheten har deltagit i arbetet och kan bidra med erfarenheter.
- Högskolan i Dalarna: ERUF-projektet Energikompetenscentrum - etablering av kunskapsområdet energieffektiv samhällsbyggnad. Målet är bl.a. att göra högskolan till den självklara kunskapsnoden i Dalarnas specialisering inom energieffektiv samhällsbyggnad.
- The Loop, drivs av Skanska i Lund. Syftet är att skapa en innovativ mötesplats för forskning och företag. fokus är inte energi, men kan ändå bidra med inspiration. Kontakter pågår.
- Regeringens satsning Testbädd Sverige, med målet att attrahera investeringar i svenska forsknings- och innovationsmiljöer. Antalet testbäddar ökar i Sverige men avsaknaden av överblick innebär risker. Inom ramen för innovationsprogrammet Smart Built Environment ska det därför tas fram en nationell testbäddsportal.

Koppling till det lokala näringslivet

Arbetet med Energicentrum involverar aktörer utifrån ett triple helix-samarbete; Energimyndigheten, Eskilstuna kommun, näringsliv samt Mälardalens högskola (genom bland annat deltagande i styrgrupp). Triple helix utgör ett effektivt samspel mellan forskare, företag och politik/offentlig verksamhet för ömsesidigt lärande och nyttiggörande av ett samlat kunnande. Detta är centralt för att ett innovationssystem ska fungera väl och regionalt näringsliv ses därför som en väldigt viktig samarbetspart i projektet. Projektet har utformats i samverkan med bl.a. Munktell Science Park, Destination Eskilstuna, Mälardalen Industrial Technology Center med flera. Förankring med fastighetsägare i området Väster i Eskilstuna har skett och pågår kontinuerligt. Genom samverkan i det sökta projektet "Energikluster i världsklass" finns kopplingen till det regionala näringslivet. Det regionala näringslivet inkluderas kontinuerligt genom att projektet kommer att lyssna på, och ta hänsyn till, det regionala näringslivets behov och närliggande utmaningar.

Mål och resultat

Mål

Projektets vision är att göra Energicentrum till en erkänd mötesplats - regionalt, nationellt så väl som internationellt - för energifrågor med fokus på

energieffektivisering och att driva utveckling i framkant mot ett koldioxidsnålt samhälle.

Övergripande mål

Aktörer i Östra Mellansverige har en stark kapacitet att genomföra åtgärder inom byggnader, transporter och offentlig sektor som leder minskade koldioxidutsläpp, ökad energieffektivitet och hållbar tillväxt.

Projekt mål

SMF, offentlig sektor och medborgare i regionen samverkar och agerar för en gemensam hållbar energiomställning.

Delmål:

1. Projektets primära målgrupper använder Energicentrum som en mötesplats och kunskapskälla för energieffektiva och koldioxidsnåla byggnader, transporter och offentliga infrastrukturer.
2. Projektets primära målgrupper inspireras av stadsmiljö och fastigheter i området som demonstrationsmiljöer för energi- och hållbarhetsutveckling i samhällsbyggandet.
3. Ett nytt arbets sätt och en metodik för samverkan, lokalt och i regionen, har etablerats i syfte att stärka arbete och insatser för öka koldioxidsnål konkurrenskraft.
4. Alla i målgruppen oavsett kön, etisk tillhörighet eller funktionsnedsättning har fått samma förutsättningar att få tillgång till stöd. Jämställdhet och mångfald har även varit en förutsättning vid bemanning av projekt och samverkan. Målet är en jämn fördelning av resurser och en jämn representation av kvinnor och män i de aktiviteter och den kommunikation som sker inom projektet fram till 2020.

Målgrupper

Primära målgrupper är:

- Regionalt näringsliv såsom fastighets- och verksamhetsägare som antingen vill demonstrera energismarta lösningar utifrån ett leverantörsperspektiv, eller höja sin egen kompetens och kapacitet att energieffektivisera och ställa om till ett hållbart energisystem.
- SMF som vill få information om, och ta del av, det samlade stöd som Energimyndigheten erbjuder inom det Nationella regionalfondsprogrammet, såsom miljöstudier, energikartläggningsstöd och nätverk för SMF.
- Offentlig sektor såsom kommuner, myndigheter, regioner med flera som vill höja sin kompetens och inspireras av best practise och demonstration inom byggnads- och transportsektorn.
- Universitet och högskolor.
- Medborgare i regionen i egenskap av energikonsumenter och -producenter.

Sekundära målgrupper är:

- Näringsliv utanför regionen
- Arbetsgivare i regionen, som har behov av energikompetens
- Europeiska och internationella aktörer

Förväntat resultat vid projektavslut

Efter projekttiden finns en dynamisk och kreativ mötesplats för energifrågor på Väster i Eskilstuna för en bred målgrupp inom olika samhällssektorer. De nya lokalerna utgör ett gott exempel i sig själv. Projektet har skapat ett kreativt och utvecklingsinriktat showroom där regionala aktörer m.fl. både kan visa upp smarta lösningar och inspireras av goda exempel och kunskap från regionala, nationella och internationella initiativ. Projektet har tagit fram en modell för långsiktig finansiering, drift och säkerställande av kontinuerlig innovation och utveckling, som tillsammans bidrar till energiomställning. Det har genomförts minst 5 konferenser om forskning och innovation inom en bredd av områden som skapar möjligheter för nätverkande för aktörer i regionen och Sverige inom de aktuella områdena och övriga insatser inom kompetensförsörjning. Minst 8 demonstrationer i omkringliggande stadsdel inom energi- och resurseffektiva byggnader, infrastrukturer och transporter som aktivt visas upp för en bred grupp aktörer med fokus på primära målgrupper. Etablera ett arbetssätt för att fortsatt långsiktig innovation och skapande av synergier som skapar en energiomställning med mervärden.

Målvärde för aktivitetsindikatorer

Minskning av den årliga förbrukningen av primärenergi i offentliga byggnader: 1 000 000 kWh/år

Uppskattad minskning av växthusgaser per år: 1 000 ton koldioxidekvivalenter

Antal projekt som tar fram strategier/ förstudier/analyser/planer med utgångspunkt i fyrstegsprincipen: 3 projekt

Antal samarbetande organisationer från olika samhällssektorer: 2 samarbetande organisationer

Organisation och genomförande

Projektorganisation

Eskilstuna kommun är projektägare. Projektägaren har det övergripande ansvaret för projektet gentemot Tillväxtverket och ansvarar för att styra projektet. Eskilstuna kommun ska också bevaka projektets genomförande och agera för att samverkansparter levererar projektresultat i enlighet med samverkansavtalet och Tillväxtverkets beslut om stöd.

Ekonomens roll och ansvar är att följa upp och sammanställa det ekonomiska resultatet för projektet samt ta fram underlag till begäran om utbetalning - bemannas genom befintligt anställd.

Administratörens roll och ansvar är att alla administrativa rutiner avseende diarietföring med mera i samband med bidragssökandes ansökningar, rapporter och ekonomiska redovisningar bemannas genom befintligt anställd.

Upphandlarens roll är att stödja projektägaren och samverkanspart vid upphandlings- och avropstillfällen - bemannas genom befintligt anställd.

Kommunikatörens roll är att samordna kommunikationsarbetet för insatsen i samråd med projektledare - bemannas genom befintligt anställd.

Projektorganisation hos de olika samverkanspartnerna regleras i samverkansavtal.

Styrgrupp består av Eskilstuna kommun och Energimyndigheten samt representanter från Mälardalens högskola, med ev. komplettering av relevant aktör, t ex fastighetsägare i området.

Referensgrupp planeras bestå av medverkande från regionala aktörer ihop med nyckelpersoner från de olika delområdena.

Projektledningens roll och ansvar är att driva projektet mot uppsatta mål och resultat, samordna alla arbetsgrupper och insatser till en helhet, samverka med andra aktörer och omvärldsbevaka, granska och godkänna samverkansparters rapportering, både avseende planerade/genomförda aktiviteter och ekonomiska redovisningar, samordna och samla in resultat från insatserna samt följa projektets progress via uppsatta mål, ta fram underlag och genomföra upphandlingar och samordna övrigt internt arbete som behövs för projektet, arbeta utifrån de horisontella kriterierna, bland annat att utforma projektet utifrån kännedom om kvinnors och mäns olika energianvändning, olika resmönster och förutsättningar.

Arbetsätt

Eskilstuna kommun ansvarar för projektledning med stöd av kommunens projektstyrningsmodell XLPM. Kommunen ansvarar också för projektet som helhet, att dess aktiviteter styr mot målen och att förväntade resultat uppnås. Samverkansparten kommer utföra delar av arbetet i nära samverkan. Eskilstuna kommun kommer att kalla till regelbundna avstämningar där samverkanspart och projektägare träffas för att utbyta erfarenheter och samordna insatser inom projektet. Eskilstuna kommun kommer arbeta med kontinuerlig uppföljning och

avstämning av resurser, aktiviteter, prestationer, utfall och effekter. Resultat kommer att kunna användas av såväl Eskilstuna kommun som av samverkanspart, men även av andra regionala aktörer för att på längre sikt efter projektet avslutats bidra till att motivera företag m.fl. att arbeta systematiskt och strukturerat med den egna energianvändningen.

I projektet operationaliseras de horisontella kriterierna speciellt med insatser inom miljö samt jämställdhet och genus då det finns en dokumenterad obalans inom det sistnämnda. Miljö är en naturlig del i projektet, då huvudmålen är att bidra till en koldioxidsnål ekonomi.

Energimyndigheten har mål för jämställdhet i sina forskningsprogram, om att nå en kvantitativ jämställdhet inom både programråd och bedömargrupper. Eskilstuna kommun vann Sveriges jämställdhetspris 2017 för sitt genomgående kvalitetsarbete för jämställd service. Det strategiska arbetet för jämställdhet är stationerat i kommunledningen och är systematiskt uppbyggt i förvaltningar och bolag. Erfarenheter, metoder och arbetssätt från detta ska användas som en del att kvalitetssäkringen i projektet. Det handlar om att i projektet kontinuerligt analysera vilka som får synas (i t ex showroom och på konferenser), vilka som får ta del av resurser (t ex forskningsanslag, demoinstallationer och studiebesök) och varför denna fördelning ser ut som den gör.

Ett delmål med projektet är en jämn fördelning av resurser och en jämn representation av kvinnor och män i de aktiviteter och den kommunikation som sker inom projektet. Med jämn avses en fördelning på minst 40/60, oavsett nuläge (som varierar mellan olika områden, men nulägesbeskrivning görs som en del av förbättringsarbete på varje aktivitet). Syftet med detta mål är att involvera både kvinnor och män som deltagare (på t ex konferenser och som besökare i showroom), kunskapsspridare (t ex talare på konferenser) och aktörer (som t ex genomför åtgärder eller utvecklar sitt företagande). Detta bidrar dels till att säkra kompetensen inom energiområdet och dels till att visa att både kvinnor och män har möjlighet att vara aktiva inom alla områden som rör energiomställningen. Målet följs upp genom könsuppdelad statistik av deltagandet i aktiviteter och i projektets olika grupperingar.

Energicentrum bekostas av offentliga medel och dessa ska användas rättvist och inkluderande.

Energicentrum ska utformas utifrån bl.a. kunskap om kvinnors och mäns livsmönster och behov. Kunskap om olikheter gällande horisontella kriterier ska också användas i genomförande av aktiviteter. Ett exempel är att forskning visar att män och kvinnor har olika resvanor. Denna kunskap kan användas för att utforma ett affärsupplägg för hållbara transporter. På samma sätt ska kunskap om skillnader gällande funktionsvariationer och etnicitet inkluderas i projektgenomförandet.

En jämställd och inkluderande kommunikation gör nytta i projektet eftersom det syftar till att nå många målgrupper för energiomställningen. Utifrån statistiken görs sedan en analys, som ska leda till förbättringar och möjligheter att nå målet. Utifrån jämställdhetsanalysen görs sedan analyser av deltagandet utifrån de andra horisontella perspektiven. Ett verktyg för att skapa en balans bland föreläsare och deltagare på aktiviteter är listor med namn på personer från en underrepresenterad kategori. Både Kraftkvinnorna och Rättviseförmedlingen har sådana listor inom många områden som kan användas i detta arbete.